

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Stephani Balvzii Miscellaneorum Liber ... Hoc est,
Collectio Veterum monumentorum, quæ hactenus
latuerant in varijs codicibus ac bibliothecis**

Baluze, Etienne

Parisiis, 1679

Ad Acta Sanctorum Satvrnini, Dativi, & sociorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14735

Mihi, qui partium studio non ducor, ea verior viderur esse sententia quam acta confirmant, nimirum illum fuisse Afifinatem Episcopum, sed Spoleti occisum nomine Christi.

CAP. I.

MISSO SEXTO] Suetonius in Domitiano: *Fecit ludos seculares. In his, Circensium die, quò facilis centum missus peragerentur, singulos à septenis spatiis ad quina corripuit.* id est, ut Beroaldus interpretatur, instituit ut singuli missus, qui per septena spatia prius peragi solebant, quinque spatiis peragerentur. Centum igitur, ut idem Beroaldus observat, missus equestres exhibebantur. Vnde in veteri Calendario Romano frequenter legitur *cm. xxiv.* quod quidam explicant *Circenses missus xxiv.* Porrò locus iste ex vita sancti Savini singularis est, cum hinc elici posse videatur Imperatores quoque ipsos cursu quandoque contendisse in ludis Circensibus, & cursus illos fuisse inter celebres factiones Prafinam, Venetam, Albatam, & Russatam; de quibus vide veteres inscriptiones apud Gruterum, præcipue verò eam quæ pag. *cccxxxvii.* extat in honorem Diocletis agitatoris. Vide etiam Notas Nicolai Alemanni ad historiam arcanam Procopij pag. 24. & 33. & Savaronem ad carmen *xxiii.* Sidonij.

CAP. II.

LIBROS EXPONIT] libros nimirum deificos, divinos, dominicos, sacras scripturas. Tum enim bellum primò commotum fuit propter libros dominicos, ut alibi diximus.

ATQUE AVCTORITATE] In margine monuimus legendum videri *hanc auctoritatem*, id est, præceptum, iurisdictionem, litteras. Vide Glossarium Dufresnij.

EÆDEM FISCO] Hæc est lectio codicis quo usus est Baronius, & quæ sanior videtur. In codice Colbertino legitur: *fisci tributis adplicandis sociantur.*

CAP. III.

IN MEDIO FORO] Consuevisse iudices iudicare Christianos in foro, spectante populo, probant, præter alia veterum testimonia, acta sanctorum Saturnini, Dativi, & sociorum cap. *iii.* & acta sancti Pontij martyris cap. *xvi.*

AD ACTA SANCTORVM SATVRNINI,
Dativi, & sociorum.

INCIPIVNT CONFESIONES] Addidimus hunc titulum ex codice 930. bibliothecæ Colbertinæ. Deerat enim in editionibus Surij & Henschenij. Cum autem ille sit vetus, & in eo quædam, quæ ad historiam sanctorum

martyrum pertinent, contineantur quæ in actis ipsis non habentur, visum est alicujus momenti eum dare qualem invenimus in veteri codice. Scripta sanè sunt ista, quod negari non potest, ab aliquo Donatista, sed docto & erudito; dignaque mihi visa sunt quæ cum Lactantio jungerentur, cum ob similitudinem argumenti, tum ob elegantiam sermonis. Quamquam enim ea non sint ipsamet acta martyrum quæ in Collatione Carthaginensi laudata sunt, ut apparet ex sancto Augustino, opus est tamen antiqui scriptoris, & qui non admodum remotus fuit ab ævo Diocletiani. Falluntur ergo vehementer qui auctoritate Augustini abutuntur ut probent ea esse ipsa proconsularia gesta excepta à Notariis, cum è contrà ex testimonio Augustini colligatur non extare hodie ea gesta, sed tantùm historiam quam Donatista ille ex iisdem gestis concinnavit. Nam Augustinus in Breviculo diei tertiæ cap. xvii. docet gesta martyrum notata fuisse Diocletiano IX. & Maximiano viii. Consulibus, pridie Idus Februarij, cum in hoc libro scriptum simpliciter sit, absque ulla temporis nota, bellum ex quo orti sunt traditores commotum fuisse temporibus Diocletiani & Maximiani. Præterea quæ in capite xvi. & sequentibus dicuntur de Mensurio & Cæciliano, ea profectò non pertinent ad gesta proconsularia, & lecta in Collatione Carthaginensi non fuisse rectè observatum est à Baronio.

IN ARCHIVO MEMORIÆ] Infrà cap. ix. *Ejus- que confessionem in memoriam unà cum ceterorum confessionibus redigens.* ubi Baronius adnotat memoriam dictum fuisse locum in quo gesta proconsularia asservabantur. Verùm cum id nullo veterum testimonio comprobet, & res obscura sit, nondum mihi persuasum est veram esse interpretationem illam. Notum est fuisse in palatio Imperatorum magistros memoriæ, qui dictabant ad memoriam. de quibus multa pro suo more dixit Salmasius in Notis ad scriptores historiæ augustæ pag. 207. & 480. Verùm hæc memoria diversa fuit ab ea cujus heic mentio. Puto autem heic memoriam significare codices publicos, in quibus causæ scribebantur quæ in foro agitabantur, ne earum memoria aboleretur. Sed in initio hujus historiæ, ubi legitur acta martyrum ideo in archivo memoriæ conscripta esse ne seculis transeuntibus obsolesceret gloria martyrum, existimo eam vocem diverso sensu positam esse, & heic non referri ad codices publicos, quorum custodia non erat penes clerum, sed ad libros ecclesiasticos, in quibus conscripta erant gesta martyrum ad memoriam omnium sempiternam. CAP. I.

CAP. II.

TESTAMENTA] In codice Colbertino scriptum est *sacramenta*, id est, mysteria. quod eodem recidit.

ALVTINENSI] Ita Surius & codex Colbertinus. Editio Henschenij habet *Abitinensi*, ex duobus antiquis codicibus, ut ipse ait. Sanè in Collatione Carthagenensi legimus Maximum & Victorem Episcopos Abitinenses, & in Concilio Carthagenensi sub Cypriano adfuit Saturninus Episcopus ab Abitinis. Ego tamen, qui scio periculosam esse quamlibet mutationem in nominibus propriis, præcipua verò in nominibus civitatum Africa, veterem lectionem retinui.

OCCANI] In codice Colbertino legitur *Octavi*. Sic etiam in Trevirensi scriptum fuisse admonet Henschenius.

BELLICA TUBA] Ne quis existimare possit hæc dicta esse more rhetorum, non autem stylo simpliciter historico, proferendus est locus insignis ex actis sanctæ Euphemie martyris, quæ hac ipsa persecutione fervente ad Deum translata est apud Chalcedonem. Illic ergo scriptum est fuisse in ea civitate *templum Martis & insigne illius simulacrum. Vocabant autem edicta cives ad festum & eos qui habitabant circa Chalcedonem. Minabantur verò mortem & supplicia is ad quos erant ventura, si non persuaderentur ut adorarent demones. Tubæque clarè sonantes & terribiliter erant signum conveniendi ad templum.* Acta sancti Alexandri martyris hac ipsa persecutione sublata, apud Surium die XIII. Maij: *Itaque omnes audita præconum voce & tubæ clangore, parati erant cum Imperatore in Iovis templo præsto esse.*

CAP. IV.

IN IPSA LAMENTA] Ita omnino codex Colbertinus. Idem autem hoc loco valet vox *in ac inter*; ut infra cap. XI. *animam in tormenta carceris ponens.*

CAP. VII.

AD BONAM MENTEM] Vide quæ dicta supra sunt ad caput XXXIV. Lactantij.

CAP. XIV.

AD ÆDEM PUDICITIÆ] id est, ad templum Dei. Figurata & elegans loquendi ratio, ut quæ virginitatem suam dedicare ac consecrare Christo volebat, intelligeretur. De æde pudicitie patricie, quæ Romæ in foro boario erat ad ædem rotundam Herculis, mentio est apud T. Livium lib. X. & Festum. Eam in regione octava fuisse scribit P. Victor.

SACR. CRINEM SERVAVIT] Non totondit ergo Victoria crinem suum quum se Christo consecravit. Quippe olim feminis Christianis interdictum erat ne comam deponerent, etiam quibus placebat perpetuæ professio continentie. Sed tamen paulò post, ut in epistola XLVII. ad

Sabinianum scribit Hieronymus, in Ægypti ac Syriæ monasteriis hic mos fuit ut tam virgo quàm vidua, quæ se Deo voverent & seculum conculcarent, crinem monasteriorum matribus offerrent desecandum.

COMAM] Editiones habent *collum*, omnino contra mentem Proconsulis. Nam his infantem minis terrere volebat, quo modo si verbera minaretur aut præcipitium ex edito loco, non tamen periculoso. At colli amputatio ultra progreditur, nec inter minas pueriles censeretur potest. Melius igitur codex Colbertinus, qui *comam* habet. Sunt enim pueri amatores comarum suarum. Hinc Statij carmen de coma Earini.

CAP. XV.

Quæ deinceps sequuntur, quia manifestas calumnias continent in Mensurium Episcopum Carthaginensem & Diaconum ejus Cæcilianum, qui & ipse postea fuit Episcopus Carthaginensis, omissa sunt in secunda editione Suriij & in Henscheniana.

CAP. XVI.

PANNVS ILLOTVS] Ita codex Colbertinus. Editiones habent, *panis luctus*. Quo etiam modo habetur apud Oseam in omnibus editionibus. Nescio autem unde orta sit hæc lectio in veteri codice. Sed eam confirmant sequentia; ubi pro eo quod in vulgatis Oseæ codicibus legitur, *Omnes qui comedent eum contaminabuntur*, scriptum est in veteri codice, *Omnis qui tetigerit illum inquinabitur*.

CAP. XVII.

AD ACTA SANCTI FELICIS EPISCOPI Tubyzacensis.

Primus hæc acta edidit Surius, sed valde mendosa & mutila. Postea integriora nobis in tomo duodecimo sui Spicilegij dedit vir clarissimus Lucas Dacherius, ex schedis, ut ipse præfatur, viri item clarissimi Petri Francisci Chiffletij. Nos illa diligenter contulimus cum quatuor antiquis & optimis codicibus manuscriptis bibliothecæ Colbertinæ, & vel ob eam rationem heic addidimus. Præterea cum hinc, sicut ex historia passionis sanctorum Saturnini & Dativi, & ex actis purgationis Felicis Episcopi Aptungitani & Cæciliani Carthaginensis, intelligamus originem traditorum, quo nomine nihil aut vulgatius aut contumeliosius fuit in Ecclesia Africana, peti ex initio persecutionis quam describit Lactantius, officij nostri esse arbitrati sumus cum illo conjungere vetera illius ævi monumenta sincera quæ reperiri possent, emendata ex fide veterum exemplarium.